

2019. gada Rezultātu pārskats par intelektuālo īpašumu un jaunatni

KOPSAVILKUMS

2019. gada Rezultātu pārskats par
intelektuālo īpašumu un jaunatni

Pasūtījis Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojs (EUIPO) no Ipsos

Kopsavilkums 2019. gada oktobris

1. Kopsavilkums

2019. gada Rezultātu pārskats par intelektuālo īpašumu un jaunatni

1.1 GALVENO REZULTĀTU KOPSAVILKUMS

Šis pētījums ir turpinājums Rezultātu pārskata par intelektuālo īpašumu un jaunatni pirmajai, 2016. gada redakcijai. Pētījuma konkrētais mērķis ir izprast, kuri veicinošie faktori un šķēršļi darbojas visstiprāk, iegādājoties tiešsaistē digitālu saturu vai pērkot fiziskas preces, ko piedāvā legāli vai nelegāli. Šā 2019. gada pētījuma pamatā ir tās pašas 2016. gada tiešsaistes aptaujas atkārtošana jauniešu vidū (vecumā no 15 līdz 24 gadiem) ES 28 dalībvalstīs (ES28), lai uzsvērtu toreizējās un tagadējās līdzības un atšķirības. Šajā kopsavilkumā, kas pievienots ziņojumam, ir apkopoti galvenie rezultāti un konkrētie rezultāti trīs jomās — digitālā satura, fizisku preču un saziņas jomā.

Visbūtiskākais 2019. gada Rezultātu pārskata par intelektuālo īpašumu un jaunatni aspekts ir tāds, ka daudzi rezultāti ir ļoti līdzīgi 2016. gada rezultātiem. Tomēr ir arī dažas interesantas agrīnas norādes uz jauno eiropiešu iespējamām attieksmes un uzvedības izmaiņām, un šajā ziņojumā ir uzsvērtas nozīmīgas līdzības un izmaiņas kopš pirmā izdevuma. Vēl ir jāvēro, vai šīs nelielās izmaiņas norāda vai nenorāda uz reālām izmaiņām jauniešu uzvedībā un attieksmē. Tāpat ir ņemtas vērā jauniešu atšķirības, pamatojoties uz demogrāfisko situāciju ES28, kā arī nozīmīgās atšķirības starp valstīm.

Kvalitāte ir svarīga, izmaksas arī ir svarīgs faktors, bet tā nozīmība ir mazinājusies

Jaunieši domā par kvalitāti, pērkot tiešsaistē digitālu saturu vai fiziskas preces. Turklāt viņi vēlas izdarīt pirkumus drošā tiešsaistes vidē. Lai gan izmaksas/cenas tiek minētas kā būtisks faktors, tas nav tik izteikts kā 2016. gadā. Argumenti, kas saistīti ar pieejamību cenas ziņā, tiek ierindoti kā būtiskākie starp iemesliem, lai pārtrauktu iesaistīties IĻ pārkāpšanā, bet 2019. gadā mazāk jauniešu piekrīt, ka šis ir galvenais pārkāpumu pārtraukšanas iemesls.

Šķiet, ka legalitāte mazliet vairāk gūst atsaucību jauniešu vidū

Kad runa ir par jauniešiem un intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumiem, redzama liela atšķirība starp viltotu produktu pirkšanu un piekļuvi digitālam saturam no nelegāliem avotiem, kā tas bija 2016. gadā. Tikai viens no pieciem jauniešiem ir pircis viltotas preces, savukārt divreiz vairāk ir piekļuvuši digitālam saturam no nelegāliem avotiem. Indikatīvs konstatējums 2019. gada Rezultātu pārskatā par IĻ un jaunatni bija **neliels samazinājums (par 4 procentpunktiem) to jauniešu daļā, kuri apzināti piekļuvuši digitālam saturam, izmantojot nelegālus avotus**, un pieaugums to jauniešu daļā, kuri apzināti nebija izmantojuši nelegālus avotus (par 11 procentpunktiem). Šī izmaiņa **nav atspoguļota jauniešu vēlmē iegādāties viltotus produktus**, lai gan šāda uzvedība ir daudz neraksturīgāka par piekļuvi digitālam saturam, izmantojot nelegālus avotus.

Jaunieši 2019. gadā ņem vērā digitāla satura un fizisku preču tiešsaistes avotu legalitāti. To jauniešu daļa, kuri uzsver, ka precei jābūt oriģinālam, nevis viltojumam, ir mazliet pieaugusi, tāpat ir pieaugusi to daļa, kuri saka, ka ir arī nozīme tiešsaistes saturam, ko piedāvā legāli. Mazliet ir samazinājusies to jauniešu daļa, kuri saka, ka ir pircuši viltotas preces, jo viņiem nerūp, vai tās ir īstas vai viltotas, un līdzīgi to jauniešu daļa, kuri piekļuvuši digitālam saturam ar nelegālu avotu starpniecību, jo nav zinājuši cita ceļa vai šādā rīcībā nav saskatījuši nekā nepareiza.

Vairums jauniešu Eiropā saka, ka viņi vismaz vienreiz pārbauda, vai avots ir legāls vai nelegāls (pērkot fiziskas preces vai piekļūstot digitālam saturam). Skaitlis kopš 2016. gada ir nedaudz pieaudzis (2016. gadā 82 % minējuši, ka veikuši vismaz vienu legalitātes pārbaudi, salīdzinājumā ar 87 %

2019. gadā), un tas norāda, ka jaunieši mazliet biežāk pārbauda savu avotu legalitāti. Visbiežāk veiktā pārbaude ar ievērojamu pārsvaru ir pārskatu, komentāru un viedokļu meklēšana internetā (58 %). Nākamā visbiežākā pārbaude ir vietnes īpašnieka pārbaude (31 %), tad vēl apvaicāšanās draugiem (26 %) un apvaicāšanās vecākiem vai radniekiem (19 %). Mazliet vairāk par pusi jauniešu (55 %) saka, ka viņi spēj identificēt nelegālus digitāla satura avotus. Lai gan mazāk jauniešu (39 %) spēj identificēt nelegālus *fizisku* preču avotus, abi skaitļi norāda uz nelielu uzlabojumu salīdzinājumā ar 2016. gada rezultātiem par attiecīgi 4 un 3 procentpunktiem.

Kopā ņemot, šīs mazās izmaiņas norāda, ka jauniešu vidū varētu būt pieaugoša vēlme veikt pārbaudes, ko var vēl veicināt.

Tirgus ir izmainījies

Šķiet, ka ideja par uzņēmējdarbības modeļiem uz abonēšanas bāzes attiecībā uz digitālu saturu ir sākusi izplatīties, un par 9 procentpunktiem ir pieaudzis to jauniešu skaits, kuri saka, ka ir nozīme abonēšanas maksai, lai piekļūtu visam saturam. Turklāt jauniešiem piekļuves modeļi kopš 2016. gada ir ievērojami mainījušies, jo par 17 procentpunktiem ir samazinājies to jauniešu skaits, kuri apgalvo, ka ir izmantojuši nelegālus avotus, lai piekļūtu mūzikai, un par 7 procentpunktiem — to jauniešu skaits, kuri saka, ka ir izmantojuši nelegālus avotus, lai piekļūtu filmām. Nelegālu avotu izmantošanas iemesli retāk ir saistīti ar to, ka nav nepieciešams reģistrēties un piekļūt saturam pēc vēlāmā produkta. Kopumā šie rezultāti liecina, ka varētu būt, ka tendence izvēlēties abonēšanas pakalpojumu legālos piedāvājumus (vismaz dažos tirgos) ietekmē jauniešu uzvedību tiešsaistē attiecībā uz šiem legālajiem piedāvājumiem un līdz ar to mazina nelegālu piedāvājumu pievilcību.

Jaunieši pieņem lēmumus piesardzīgāk, ja jūt risku personīgajai drošībai, bet viņus aizvien vairāk pārlicina morāli argumenti

Jaunieši apsver risku sev pašiem, ja viņi izvēlas iesaistīties darbībās, kas pārkāpj trešo personu lī tiešsaistē. Risks, ka varētu nozagt viņu kredītkaršu datus vai inficēt viņu datoru/ierīci ar vīrusiem/launprogrammatūrām, ir visbiežākais iemesls, lai jaunieši piesardzīgāk apsvērtu iespēju pirkt digitālu saturu no nelegāliem avotiem vai viltotas preces. Tomēr jauniešus tagad arvien vairāk pārlicina daži jo vairāk “morāli” argumenti. Jaunieši arvien vairāk domā, ka viltotas preces nav “stīlīgas”, un jūt bažas, ka var “tikt nodarīts kaitējums māksliniekiem/radītājiem un viņu komandām”.

1.2 DIGITĀLAIS SATURS

Tāpat kā 2016. gadā, mūzika joprojām ir populārākais digitālais saturs, kam jaunieši piekļūst. Gandrīz visi (97 %) strauvē vai lejupielādē mūziku un vairāk nekā deviņi no desmit strauvē vai lejupielādē filmas/seriālus (94 %) un spēles (92 %). Apmēram astoņi no desmit strauvē vai lejupielādē izglītojošu saturu (82 %) un TV šovus vai sportu (79 %). Nemainīga mazāka daļa piekļūst e-laikrakstiem un žurnāliem (59 %) un e-grāmatām (56 %).

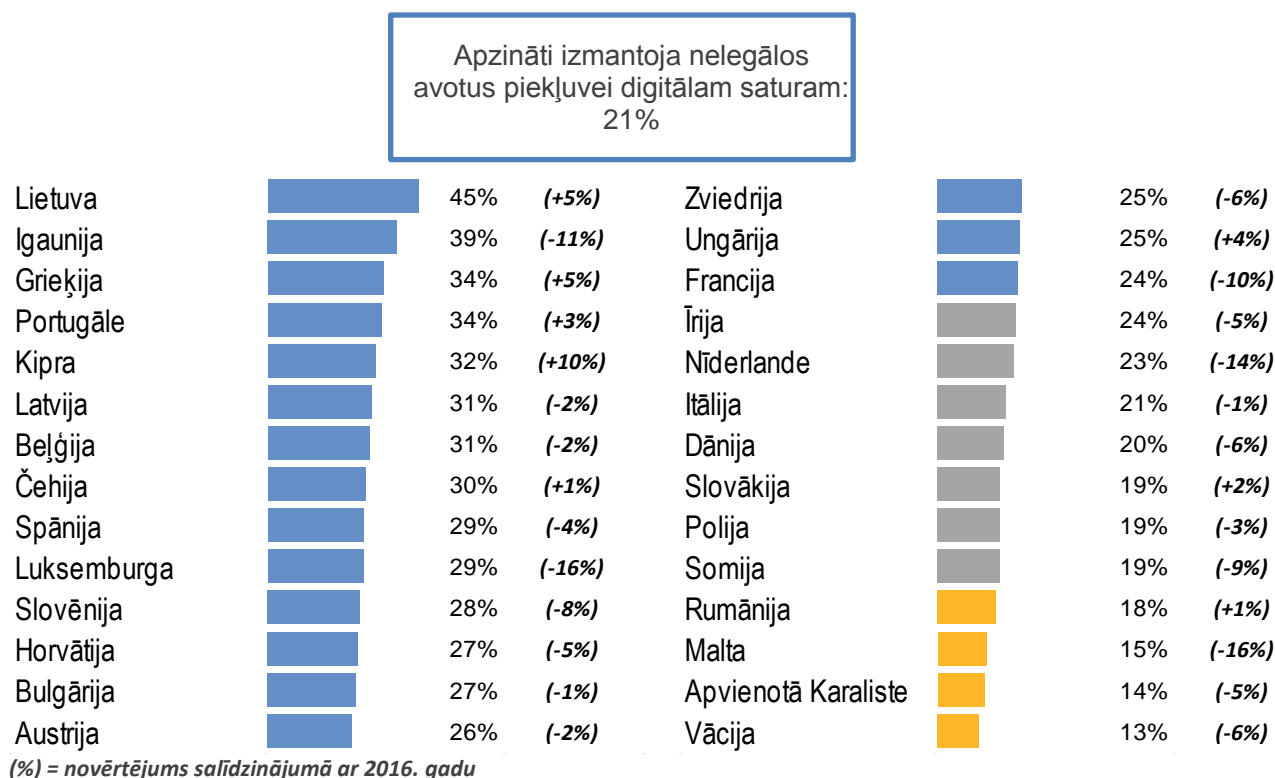
Tiešsaistes piedāvājuma kvalitāte un drošība, izvēloties digitālu saturu, jauniešiem ir svarīgāka par cenu. Kopš 2016. gada cenas un kvalitātes nozīmība ir samazinājusies, savukārt svarīgāka ir kļuvusi avotu legalitāte, ko visvairāk var redzēt Somijā. Turklāt jaunieši arvien biežāk saka, ka nozīmīgs faktors ir viņu spēja veikt abonēšanas maksu.

Trešā daļa jauniešu ir piekļuvuši nelegāliem avotiem, bet kopš 2016. gada tas ir mazinājies par 5 procentpunktiem. Līdz ar to ir palielinājusies to jauniešu daļa, kuri *nav* izmantojuši nelegālus avotus.

Attiecībā uz piekļuvi digitāla satura nelegāliem avotiem trešdaļa jauniešu ir piekļuvuši nelegāliem avotiem, no kuriem 21 % to veikuši apzināti un 12 % neapzināti. Tas ir mazāk nekā 2016. gadā. Turklāt attiecīgi ir

pieaugusi to jauniešu daļa, kuri saka, ka nav piekļuvuši nelegāliem avotiem, un samazinājusies to daļa, kuri saka, ka nevar noteikti pateikt. Skatot vispārīgāk, jaunieši reti paļaujas tikai uz nelegāliem avotiem, jo 80 % no aptaujātajiem izmanto legālus avotus piekļuvei digitālam saturam. Kopumā apmērs, kādā jaunieši piekļūst digitāla satura nelegāliem avotiem, nav būtiski mainījies. Tomēr dažās valstīs tas ir pieaudzis (piem., Kiprā), citās – samazinājies (piem., Nīderlandē, Luksemburgā un Maltā). Visās valstīs (ar vienu izņēmumu) ir samazinājusies to jauniešu daļa, kuri nav droši, vai avoti ir nelegāli.

1.1. attēls. To jauniešu daļa, kuri apzināti piekļuvuši digitālam saturam no nelegāliem avotiem (pēc valstīm)

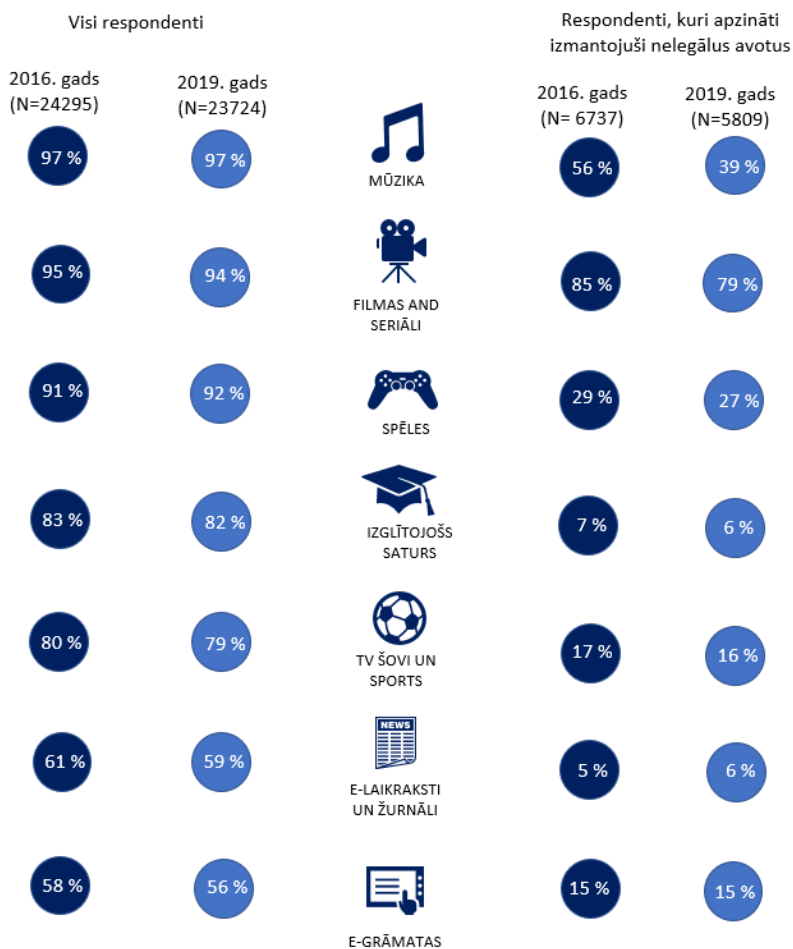
Jaunieši, kuri apzināti izmanto nelegālus avotus piekļuvei digitālam saturam, to dara galvenokārt, lai piekļūtu filmām un seriāliem. Ievērojami ir samazinājies to jauniešu skaits, kuri izmanto nelegālus avotus piekļuvei mūzikai. Lai gan mūziku tiešsaistē lejupielādē vai straumē gandrīz visi jaunieši, tikai 39 % no viņiem apzināti izmanto nelegālus avotus piekļuvei mūzikai, un kopš 2016. gada ir vērojams samazinājums par 17 procentpunktiem.

Galvenais iemesls, kādēļ jaunieši apzināti izmanto nelegālus avotus, ir cena, ko norāda vairāk nekā puse jauniešu (56 %), savukārt citi iemesli ir legālu piedāvājumu trūkums (30 %) un priekšstats, ka lielāka satura izvēle ir pieejama nelegāli (26 %). Cena kā motivējošais faktors kopš 2016. gada ir samazinājusies par gandrīz 10 procentpunktiem.

Gandrīz vienmēr ir iemesli, kuru dēļ jaunieši atturētos no nelegālu avotu izmantošanas piekļuvei digitālam saturam. Tie galvenokārt attiecas uz cenas ziņā pieejamākiem piedāvājumiem (55 %), pēc tam seko risks tikt sodītam (35 %) un slikta personiskā pieredze (29 %).

Pēc nelegāla satura konkrēta veida, kam jaunieši piekļūst apzināti, joprojām redzama ierobežota korelācija ar vispārīgākiem digitālā patēriņa modeļiem. Tā kā vairums respondentu digitāli patērē filmas/seriālus, spēles, izglītojošu saturu, TV šovus, sportu, e-laikrakstus/žurnālus un e-grāmatas, tie, kuri apzināti piekļūst nelegāliem avotiem, galvenokārt to dara, lai lejupielādētu vai straumētu filmas un seriālus.

1.2. attēls. Digitāla satura vispārēja izmantošana un satura no nelegāliem avotiem apzināta izmantošana ⁽¹⁾

Tomēr, atspoguļojot no nelegālu digitālu avotu apzinātas izmantošanas vispārējās samazināšanās, to jauniešu daļa, kuri apzināti piekļūst mūzikas vai filmu un seriālu nelegāliem avotiem, ir ievērojami mazāka nekā 2016. gadā, t. i., attiecīgi par 17 un 6 procentpunktiem.

⁽¹⁾ Avots: II3.1. jautājums: Cik bieži jūs esat klausījies, skatījies, lasījis, izmantojis, atskaņojis, lejupielādējis, straumējis šādu saturu no interneta pēdējo 12 mēnešu laikā? (N=23724) un IV4. jautājums: Kāda veida saturu jūs esat apzināti lietojis, atskaņojis, lejupielādējis vai straumējis no legāla avota (tīmekļa vietnes)? Lūgums norādīt visas attiecīgās atbildes (N=5809).

1.3 FIZISKAS PRECES

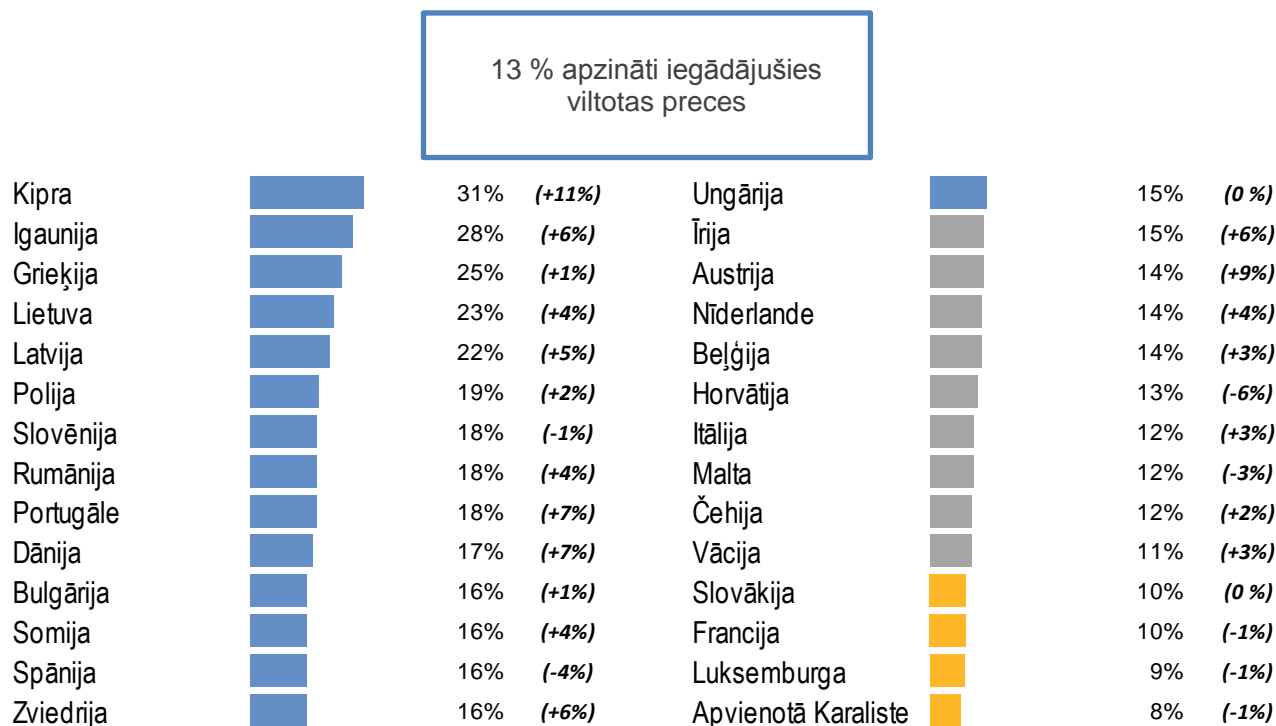
Lielākā daļa jauno eiropiešu (94 %) pēdējos 12 mēnešos ir iegādājušies preces tiešsaistē. Tas ir gandrīz identiski ar 2016. gada rezultātiem. Apģērbi, to piederumi un apavi ir vispopulārākās preču kategorijas, ko jaunieši pērk tiešsaistē. Kas attiecas uz citām kategorijām, salīdzinājumā ar 2016. gadu jaunieši mazāk pērk mūziku un filmas (fizisko preču versijas) tiešsaistē.

Tāpat kā digitāla satura gadījumā galvenais faktors, ko jaunieši izvērtē, pērkot preces tiešsaistē, ir preces kvalitāte (62 %) un maksāšanas metožu drošība (61%). Tomēr kopš 2016. gada par 7 procentpunktiem ir palielinājusies cita faktora, t. i., vietnes drošības, nozīmība.

Kopš 2016. gada jauniešu vidū ir novērots neliels pieaugums no 22 % uz 25 % (par 3 procentpunktiem) viltotu preču iegādē.

Ceturtdaļa jauniešu ir pirkuši viltotas fiziskas preces tiešsaistē, no kuriem 13 % to ir darījuši apzināti, 12 % — neapzināti. Kopumā kopš 2016. gada ir novērots neliels (par 3 procentpunktiem) pieaugums viltotu preču iegādē. Šis pieaugums ir labāk pamanāms tādās valstīs kā Austrija un Kipra. Horvātijā novēroja samazinājumu viltotu preču iegādes procentuālajā apmērā. Visā Eiropā viens no desmit respondentiem nav drošs, vai viņš ir vai nav iegādājies viltotas fiziskas preces, un tas gandrīz pilnībā atbilst 2016. gada datiem.

1.3. attēls. To jauniešu daļa, kuri apzināti pirkuši viltotas preces (pēc valstīm)

(%) = novērtējums salīdzinājumā ar 2016. gadu

Visbiežāk iegādātās viltotās preces joprojām ir apģērbi un to piederumi, kā arī apavi. Samērā reti ir pirktas citas kategorijas, tostarp elektroniskas ierīces, biļetes, grāmatas un žurnāli. Šajos rezultātos nav būtisku izmaiņu salīdzinājumā ar 2016. gadu.

Vislielākā nozīme viltotu preču apzinātā iegādē joprojām ir cenai. Turklāt ievērojama jauniešu minoritāte nesaskata atšķirību starp īstām un neīstām precēm, kā arī neuztraucas, ja tās ir neīstas. Lai gan šī faktoru secība atspoguļo to no 2016. gada, ir samazinājusies to jauniešu daļa, kuri kā svarīgu faktoru min cenu.

Mazāk nekā viens no desmit jauniešiem, kuri apzināti pirkuši viltotas fiziskas preces, saka, ka nekas viņus neatturēs darīt to atkal. Savukārt oriģinālo preču pieejamāki piedāvājumi cenas ziņā, slikta pieredze vai risks tikt sodītam varētu atturēt jauniešus no viltotu preču iegādes, kā tas bija 2016. gadā.

1.4 SAZIŅA

Ziņojumi par personīgo drošību un risku joprojām gūst atsaucību jauniešu vidū, bet tajā pašā laikā ir pieaugusi nozīme trim ar morālām vērtībām pamatotiem argumentiem pret intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpšanu, jo īpaši tie, ka viltotas preces nav stilīgas un var tikt nodarīts kaitējums māksliniekiem/radītājiem.

Divi tādi galvenie temati parādījušies 2016. gada Rezultātu pārskatā par Ī un jaunatni, kas varētu būt par pamatu jebkuram vēstījumam, lai veicinātu jauniešu informētību par intelektuālā īpašuma tiesībām, kā arī viltošanas un pirātisma negatīvo ietekmi. Šie temati bija personīgā drošība un risks, kā arī morālās vērtības.

Tematam par “personīgo drošību un risku” 2016. gadā bija lielāks īpatsvars nekā tematam par “morālām vērtībām”, kaut gan lielākajā daļā respondentu abi temati guva atsaucību. Temats par “personīgo drošību un risku” atkal dominē 2019. gada rezultātos, bet rezultātos kopš 2016. gada ir vērojamas ievērojamas izmaiņas. Jo īpaši ir pieaugusi to jauniešu daļa, kuri saka, ka viņus ietekmētu trīs ar morālām vērtībām pamatoti apsvērumi:

- viltotas preces un pirātisms vienkārši nav stilīgi (no 48 % uz 56 %);
- var tikt nodarīts kaitējums māksliniekiem, radītājiem un viņu komandām (no 60 % uz 66 %);
- viltotas preces var kaitēt videi (no 58 % uz 61 %).

Vienlaikus ar šīm izmaiņām ir *samazinājusies* to jauniešu daļa, kuri saka, ka viņus ietekmētu apsvērumi, ka par viltotām precēm izlietota nauda veicina organizēto noziedzību. Lai gan gandrīz trīs ceturtdaļas jauniešu to bija izvēlējušies 2016. gadā, skaitlis 2019. gadā ir par 6 procentpunktiem mazāks, t. i., 66 %.